

Відгук
офіційного опонента про дисертаційне дослідження
Іванюти Олексія Олексійовича «Педагогічні умови моніторингу
навчальних досягнень майбутніх землевпорядників у процесі
вивчення спеціальних дисциплін», подане на здобуття наукового
ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність дисертаційного дослідження та зв'язок із планами відповідних галузей науки.

Актуальність виконаного дисертаційного дослідження не підлягає сумніву, оскільки проблема якості професійної підготовки майбутніх фахівців з вищою освітою існує на рівні держави, вищих навчальних закладів України, конкретно вищих аграрних закладів освіти та кожної особистості. Рецензована робота є актуальною та доцільною як для педагогічної теорії, так і практики.

У контексті значущості та доцільності її можна характеризувати на трьох рівнях: соціальному, загальнонауковому, практичному.

По-перше, початок другого тисячоліття характеризується глобалізацією суспільного розвитку, переходом українського суспільства від індустріального до суспільства знань, до науково-інформаційних технологій, які значною мірою базуються на інтелектуальній власності, якісних знаннях і визначають рівень наукового потенціалу країни.

По-друге, успішна розбудова української держави та її інтеграція у світове співтовариство передбачає динамічний розвиток і реформування вищої освіти відповідно до світових стандартів та основних положень Болонської конвенції, де стратегічним завданням вищої освіти є забезпечення її якості.

По-третє, агропромисловий комплекс України сьогодні потребує висококваліфікованих фахівців, якість підготовки яких має знаходитися під постійним контролем протягом усього процесу навчання. Серед фахівців, які отримують фахову підготовку у закладах вищої освіти землевпорядники є особами, які відповідають і забезпечують організацію та здійснення земельного кадастру і проектно-пошукових робіт об'єктів державного і приватного призначення. Особливе місце у змісті професійної підготовки фахівців

займають спеціальні дисципліни, вивчення яких забезпечить якісне засвоєння знань, умінь необхідних у практичній діяльності землевпорядника.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Цілісний аналіз дисертаційного дослідження О. О. Іванюти дає можливість стверджувати, що творчий задум дисертанта досить чітко простежується у всіх компонентах дослідження: в обґрунтуванні актуальності та виявленні суперечностей, у визначенні та взаємозумовленості об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження.

Представлений рукопис дисертації засвідчує, що відповідно до мети і завдань дослідження здобувачем здійснено аналіз досліджуваної проблеми.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується логікою подання матеріалу дисертаційного дослідження, послідовною реалізацією поставлених завдань та визначених автором педагогічних умов моніторингу якості навчальних досягнень майбутніх землевпорядників; репрезентативністю джерельної бази; достатньою експериментальною базою (до експерименту задіяно чотири вищих заклади освіти) та апробацією; висновками та рекомендаціями, які подані до кожного розділу дисертації та в додатках до неї.

У висновках у формі теоретичних положень подані результати дослідження.

Достовірність висновків і результатів дослідження забезпечено обґрунтованою логікою використання системи методів дослідження, зокрема методів математичної статистики, репрезентативністю вибірки учасників експерименту і тривалістю експериментально-дослідної роботи; якісним і кількісним аналізом експериментальних даних; відповідністю зафіксованих у дослідженні емпіричних актів у практиці закладів вищої освіти.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи соціальної педагогіки та інформаційних технологій в освіті Національного університету біоресурсів та природокористування України за напрямом «Розробка інноваційних методик забезпечення навчального процесу в аграрних ВНЗ» (РК 0109U000952). Тема дисертаційного

дослідження затверджена радою Природничо-гуманітарного інституту Національного університету біоресурсів та природокористування України (протокол № 3 від 15.11.2011 р.) та узгоджена у бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 31.01.2012 р.). Достатня теоретична основа дисертації дозволили О. О. Іванюті отримати результати, які мають певну наукову новизну і практичне значення.

3. Наукова новизна одержаних результатів, їх значення для науки і освітньої практики.

Наукова новизна одержаних результатів дисертантом визначена відповідно до пропозицій ДАК України за такими рівнями, як: перетворення «вперше одержано»; конкретизація «уточнено»; доповнення «подальшого розвитку дістали».

Дослідником вперше на основі обґрунтованих наукових підходів (системного, діяльнісного, компетентнісного, особистісно орієнтованого) з'ясовано сутність і зміст поняття «моніторинг навчальних досягнень майбутніх землевпорядників»; визначено та спроектовано педагогічні умови моніторингу навчальних досягнень майбутніх землевпорядників у процесі вивчення спеціальних дисциплін; здійснено аналіз проблеми моніторингу навчальних досягнень майбутніх землевпорядників з врахуванням специфіки їх професійної підготовки та вивчення ними спеціальних дисциплін; розроблено критерії та показники моніторингу навчальних досягнень майбутніх землевпорядників у процесі вивчення спеціальних дисциплін; *уточнено* базові поняття дослідження («навчальні досягнення», «якість навчання», «педагогічний моніторинг», «освітній моніторинг», «фахова підготовка», «землевпорядники»); *удосконалено* методику здійснення моніторингу в системі підготовки майбутніх фахівців сфери землеустрою та землевпорядкування, його відповідні форми і методи; *набули подальшого розвитку* науково-методичні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців агропромислового комплексу.

Практичне значення одержаних результатів полягає: в розробці діагностичного інструментарію моніторингу рівня навчальних досягнень

майбутніх землевпорядників; упровадженні методики реалізації педагогічних умов моніторингу навчальних досягнень студентів на рівні різних суб'єктів процесу професійної підготовки (викладачів, студентів та адміністрації). Результати проведеного дослідження реалізовано в освітньому процесі факультету землевпорядкування Національного університету біоресурсів і природокористування України.

За результатами дослідження опубліковано у співавторстві низку методичних видань.

Опосередковано основні положення дисертаційного дослідження можуть бути використані у процесі розробки навчальних програм спеціальних дисциплін для професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі землевпорядкування у системі післядипломної підготовки фахівців означеного профілю.

4. Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (312 найменувань, з них – 9 іноземними мовами), 10 додатків. Загальний обсяг дисертації – 287 сторінок, із них основного тексту – 207. Робота містить 42 таблиці та 9 рисунків.

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження на основі аналізу нормативних документів та визначених протиріч, коректно визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, представлено взаємозалежні і взаємозумовлені методологічні характеристики дослідження; вказано на зв'язок обраної проблеми з темами вищих закладів освіти на базі яких проведено педагогічний експеримент; зазначено номери державної реєстрації теми дослідження, представлено інформацію про результати наукового пошуку та відомості про їх апробацію, обсяг і структуру дослідження; охарактеризовано новизну; теоретичне і практичне значення дослідження, етапи та методи дослідження й апробацію.

У першому розділі – «Науково-теоретичні основи моніторингу навчальних досягнень майбутніх землевпорядників» – за результатами вивчення наукової літератури, законодавчих і нормативних актів про освіту здійснено аналіз

теоретичних засад проблеми дослідження; представлено науково-теоретичні засади проблеми моніторингу навчальних досягнень майбутніх фахівців. На підставі теоретичного аналізу обґрунтовано методологічні засади проблеми дослідження (системний, діяльнісний, особистісно орієнтований підходи) в межах яких здійснено характеристику моніторингу навчальних досягнень майбутніх землевпорядників.

У результаті категоріального аналізу проблеми дослідження з'ясовано сутність базових понять. Автором визначено методіку моніторингу навчальних досягнень майбутніх землевпорядників як спеціально організовану й постійно діючу методичну систему, яка забезпечує збір та аналіз необхідних для оцінки рівня навчальних досягнень студентів інформації, проведення відповідних діагностичних процедур під час професійної підготовки майбутніх землевпорядників та вивчення ними спеціальних дисциплін.

Як позитивне слід зазначити, що дисертантом визначено зміст основних структурних компонентів моніторингу як системи та виокремлено різновиди моніторингу – динамічний, конкурентний, комплексний, фоновий, проблемний та здійснено їх характеристику.

У розділі сформульовано висновок, що саме моніторинг навчальних досягнень забезпечує системність контролю рівня засвоєння знань, умінь та навичок майбутніми землевпорядниками у процесі фахової підготовки та вивчення ними спеціальних дисциплін.

У другому розділі – «Проектування педагогічних умов моніторингу навчальних досягнень майбутніх землевпорядників у процесі вивчення спеціальних дисциплін» – на основі опрацювання психолого-педагогічної літератури, нормативних документів (навчальних планів і програм закладів освіти аграрного профілю) окреслено особливості здійснення моніторингу навчальних досягнень у процесі вивчення спеціальних дисциплін; проаналізовано особливості змісту та організації професійної підготовки землевпорядників у процесі вивчення спеціальних дисциплін – геодезії, агролісомеліорації, земельного кадастру, робочого проектування у землеустрої,

географічних інформаційних систем, управління земельними ресурсами, геоінформатики та ін.

Охарактеризовано основні професійні знання і вміння. Відзначено, що спеціальні навчальні дисципліни сприяють формуванню професійної компетентності. Доведено, що кожна із окреслених спеціальних дисциплін має свої особливості оцінювання рівня навчальних досягнень і потребує створення методики моніторингу оцінювання навчальних дисциплін як системного утворення. Доцільним, з нашого погляду, є використанням дисертантом факторного аналізу з метою проектування педагогічних умов моніторингу навчальних досягнень майбутніх землепорядників в процесі вивчення спеціальних дисциплін .

У розділі представлено результати факторного аналізу умов моніторингу навчальних досягнень майбутніх землепорядників у процесі вивчення спеціальних дисциплін; у результаті аналізу було виділено 7 педагогічних умов загальною інформативністю 80,72 %. Проінтерпретовано, як кожна педагогічна умова може впливати на рівень навчальних досягнень майбутніх землепорядників у процесі вивчення спеціальних дисциплін.

Обґрунтовано, що критеріально-показникова система здійснення моніторингу навчальної успішності майбутніх землепорядників являє собою сукупність взаємообумовлених критеріїв і показників, які комплексно описують ідеальну модель випускника вищого навчального закладу освіти за спеціальністю «Землепорядкування». Виділено критерії: мотиваційний, когнітивний, гносеологічний та їх показники.

Визначено рівні навчальних досягнень студентів (високий, середній, низький), що становить основу для проведення моніторингового дослідження та виявлення факторів впливу на зростання ефективності професійної підготовки фахівців спеціальності «Землепорядкування».

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка педагогічних умов моніторингу навчальних досягнень майбутніх землепорядників» – представлено програму та результати педагогічного експерименту; описано методику реалізації педагогічних умов моніторингу навчальних досягнень

майбутніх землевпорядників у процесі вивчення спеціальних дисциплін у закладах вищої освіти й проаналізовано рівень її ефективності.

Діагностика рівня навчальних досягнень майбутніх землевпорядників на констатувальному етапі експерименту дозволила оцінити актуальний стан навчальних досягнень майбутніх землевпорядників. У ході констатувального етапу експерименту було виявлено: переважання низького рівня мотиваційної спрямованості студентів на вивчення спеціальних дисциплін та оволодіння професією; зосередження студентів у зоні з середнім рівнем професійних знань як такої, що не потребує творчості та самостійної діяльності. Результати констатувального етапу експерименту спонукали здобувача до розробки методики впровадження педагогічних умов.

Формувальний етап експериментальної роботи був спрямований на реалізацію обґрунтованих педагогічних умов та упровадження етапів і методів моніторингу навчальних досягнень майбутніх землевпорядників.

Реалізація методики упровадження педагогічних умов моніторингу навчальних досягнень майбутніх землевпорядників у процесі вивчення спеціальних дисциплін здійснювалася на трьох рівнях, орієнтованих на суб'єктів професійної підготовки – викладачів, студентів та адміністрацію факультету.

Для перевірки ефективності методики реалізації педагогічних умов дисертантом спроектовано програму експериментального дослідження, що ґрунтується на діагностиці актуального стану навчальних досягнень студентів. Діагностика проводилася шляхом опитування студентів контрольної й експериментальної груп за теоретично обґрунтованими критеріями (мотиваційним, гносеологічним, оцінно-результативним).

Високий рівень навчальних досягнень студентів експериментальної групи після формувального етапу педагогічного експерименту виріс з 12,37 % до 28,87 %; середній – з 53,09 % до 61,34 %). У контрольній групі відповідні результати носять менш виражений характер, зміни притаманні для 2 % студентів. Надійність одержаних експериментально даних перевірено за допомогою методів математичної статистики (критерію кутового перетворення

Фішера). Отримані результати свідчать про ефективність запропонованої на формульованому етапі педагогічного експерименту методики реалізації педагогічних умов моніторингу навчальних досягнень майбутніх землевпорядників у процесі вивчення спеціальних дисциплін та методиці їх упровадження.

Логічним завершенням дослідження є обґрунтування відповідно до сформульованих завдань висновки. Вони вміщують нові знання, практичні поради і рекомендації, які доповнюють теорію і практику професійної освіти та прогностичні напрями подальшого вивчення досліджуваної проблеми.

Список використаних джерел вміщує перелік опрацьованих літератури і рукописних джерел, довідкових матеріалів, популярних брошур, ресурсів Інтернету тощо.

Основний зміст доповнюють додатки – допоміжний матеріал (інструктивні матеріали, тести, анкети, таблиці, ілюстрації), що застосовувався дисертантом у процесі проведення експерименту.

5. Повнота викладу наукових положень висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях, апробація досліджень.

Констатуємо, що основні положення і результати дослідження Іванюти Олексія Олексійовича достатньо відображено у 18 авторських робіт (14 одноосібні), 7 статтях у провідних наукових фахових виданнях України, 2 – у зарубіжних періодичних виданнях. 2 – методичних посібниках (у співавторстві) та 6 тезах у збірниках матеріалів наукових конференцій. Апробація результатів дослідження здійснювалася на 8 міжнародних конференціях, що є достатнім для дослідження такого рівня.

6. Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертаційної роботи.

Вважаємо, що представлений автореферат відповідає чинним вимогам МОН України до авторефератів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Зміст автореферату та основні положення дисертації Іванюти О. О. є ідентичними. Зміст і стиль викладу автореферату свідчать про достатній рівень науково-дослідної компетентності здобувача.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи зміст дисертаційної роботи, наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження і побажання щодо її удосконалення:

1. Теоретичний аналіз окремих педагогічних явищ і процесів носить описовий характер, бракує узагальнення, висловлення власної позиції та критичних оцінок, зокрема теоретичний аналіз досвіду та особливостей змісту моніторингу навчальних досягнень майбутніх фахівців (§ 1.3).

2. Виходячи з теми дослідження, базовими категоріями можна вважати, насамперед, категорії «моніторинг», «контроль», «умови», «педагогічні умови», «спеціальні дисципліни», «навчальні досягнення», «моніторинг навчальних досягнень майбутніх землевпорядників», «методика реалізації педагогічних умов». На нашу думку, цим категоріям варто було б приділити більше уваги у дисертаційному дослідженні; натомість вони проаналізовані дещо побічно, відсутній контент – аналіз таких ключових понять як «моніторинг», і «педагогічні умови», «навчальні досягнення». З нашого погляду, дисертант не достатньо уваги приділив аналізу понятійного апарату, розмежуванню окремих понять («контроль і моніторинг»; «моніторинг освіти» і «моніторинг навчальних досягнень», «навчальні досягнення» і «навчальна успішність», «якість освіти» та «якість навчальних досягнень»).

3. Дещо неповно, на нашу думку, висвітлено реалізацію наукових підходів, до того ж бажано було б представити професіографічний підхід, оскільки у дисертаційному дослідженні мова йде про професію землевпорядника.

4. Дослідження набуло б більшої вагомості, якби здобувач проаналізував і порівняв досвід моніторингу фахівців аграрної галузі в Україні та за кордоном. Доцільно було б використати надбання зарубіжних авторів щодо моніторингу фахівців аграрної галузі.

5. Проведене експериментальне дослідження набуло б більшої переконаності за умови кількісної однорідності контрольних і експериментальних груп (різниця КГ і ЕГ у 29 осіб досить велика).

6. Дисертантом розроблена авторська методика реалізації педагогічних умов (§ 3.2), проте з нашого погляду, в ній недостатньо відображено вплив визначених автором педагогічних умов, а також вона потребує більш широкого використання сучасних технологій моніторингу та форм перевірки навчальних досягнень майбутніх землевпорядників.

7. У дисертації та авторефераті бажано було б більш конкретно і ширше відобразити вплив педагогічних умов та представити динаміку якісних змін навчальних досягнень, як результат їх впливу (§ 3.3).

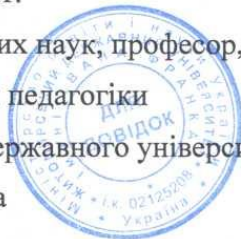
Проте, зроблені зауваження і побажання суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку представленої дисертаційної роботи й засвідчують її відкритість та перспективність.

Загальний висновок

Підсумовуючи, можемо констатувати, що дисертаційне дослідження «Педагогічні умови моніторингу навчальних досягнень майбутніх землевпорядників у процесі вивчення спеціальних дисциплін» є актуальним, самостійним, завершеним дослідженням, яке має належну новизну, теоретичне і практичне значення і відповідає чинним вимогам п. п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. зі змінами щодо кандидатських дисертацій, а її автор Іванюта Олексій Олексійович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки
Житомирського державного університету
імені Івана Франка

С. С. Вітвицька